

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om samhällstjänst och vissa därtill hörande lagar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om samhällstjänst samt att det görs ändringar i fyra andra lagar. Den nya lagen innebär att samhällstjänsten blir en bestående del av straffsystemet. Försöksverksamhet med samhällstjänst har pågått i en del av landet sedan början av 1991 och i hela landet från den 1 april 1994.

Enligt propositionen skall de för samhällstjänsten väsentliga dragen bibehållas som de har utformats under försöksverksamheten. Samhällstjänst skall fortfarande dömas ut i stället för ovillkorliga fängelsestraff på högst åtta månader. Minimi- och maximitiderna för samhällstjänsten förblir oförändrade, 20 respektive 200 timmar. Tjänsten skall fortfarande bestå av oavlönat, allmännyttigt arbete. För verkställigheten av denna påföljd svarar också enligt den nya lagen Kriminalvårdsföreningen och tjänstgöringsplatser kunde erbjudas av kommuner, församlingar, olika organisationer samt staten. Om samhällstjänsten misslyckas blir resultatet på samma sätt som enligt försökslagen i regel att påföljden återförvandlas till fängelse.

Den största skillnaden mellan den gällande lagen och den föreslagna lagen är att det

kommer att stadgas mera exakt om domstolens val mellan samhällstjänst och ovillkorligt fängelse. När de formella förutsättningarna för samhällstjänst uppfylls får domstolen i dag fritt välja mellan de två straffalternativen, men enligt den nya lagen blir huvudregeln att samhällstjänst döms ut. Vissa i lagen angivna omständigheter som har samband med de brott som den dömda har begått eller de straff som har dömts ut skall dock förhindra att samhällstjänst döms ut.

Både i lagen om samhällstjänst och i lagen om verkställighet av straff föreslås också vissa stadganden som förenklar verkställigheten och som gäller förhållandet mellan samhällstjänststraff och fängelsestraff som har dömts ut vid olika tillfällen. I strafflagen och två andra lagar föreslås dessutom smärre tekniska ändringar.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1997 och avses bli behandlad i samband med den.

Avsikten är att de föreslagna lagarna skall träda i kraft vid ingången av år 1997, då giltighetstiden för den nuvarande lagen om försöksverksamhet löper ut.

I N N E H Å L L

Sida

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	4
1. Nuläge	4
1.1. Lagstiftning och praxis	4
1.2. Bedömning av nuläget	4
Resultat av försöksverksamheten	4
Jämförelse mellan strängheten i samhällstjänst och fängelse	5
Gemensamt straff	6
Avbrott av verkställigheten av samhällstjänst	7
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	7
2.1. Användningsområdet för samhällstjänsten	7
Valet mellan ovillkorligt fängelsestraff och samhällstjänst	7
Samhällstjänst som alternativ till villkorligt fängelse	7
Verkställande av förvandlingsstraff för böter i form av samhällstjänst	9
Verkställande av återstående straff i form av samhällstjänst	9
2.2. Gemensamt straff	9
2.3. Avbrott i verkställigheten av samhällstjänst	10
2.4. En ny lag	10
3. Propositionens verkningar	10
4. Beredningen av propositionen	11
5. Samband med andra propositioner	11
DETALJMOTIVERING	11
1. Lagförslagen	11
1.1. Lag om samhällstjänst	11
1.2. Strafflagen	18
1.3. Lagen om verkställighet av straff	18
1.4. Lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel	18
1.5. Lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter	18
2. Närmare stadganden och bestämmelser	18
3. Ikraftträdande	18
LAGFÖRSLAGEN	19
1. Lag om samhällstjänst	19
2. Lag om ändring av 2 kap. 1 § strafflagen	22
3. Lag om ändring av lagen om verkställighet av straff	22
4. Lag om ändring av 8 § lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel	23
5. Lag om ändring av 1 § lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter	23

BILAGA	24
Paralleltexter	24
1. Lag om samhällstjänst	24
2. Lag om ändring av 2 kap. 1 § strafflagen	30
3. Lag om ändring av lagen om verkställighet av straff	30
4. Lag om ändring av 8 § lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel	31
5. Lag om ändring av 1 § lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter	31

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

Samhällstjänsten är ett straff som går ut på oavlönat allmännyttigt arbete. Samhällstjänst kan dömas ut i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff på högst åtta månader. Tjänstgöringen är minst 20 och högst 200 timmar. En misslyckad samhällstjänst förvandlas i allmänhet tillbaka till ovillkorligt fängelse.

Lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90) trädde i kraft vid ingången av år 1991. Den nya straffpåföljden prövades först inom ett område med en befolkning på ca en tiondel av hela landets befolkning. Den 1 oktober 1992 utvidgades försöksområdet så att det redan omfattade en tredjedel av landets befolkning. Sedan början av april 1994 har försöksområdet omfattat hela landet. Från början stiftades försökslagen för tre år. Försökstiden förlängdes senare med tre år, så att den löper ut den 31 december 1996. Om försöket stadgas förutom i lagen också i två förordningar, förordningen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1259/90) och förordningen om verkställighet av samhällstjänst (1260/90).

År 1995 inleddes verkställigheten av sammanlagt 2 375 samhällstjänststraff. De 1 720 samhällstjänststraff som slutfördes hade samma år en medellängd av 81 timmar. Av straffen måste 325 avbrytas, vilket är något under 14 % av de inledda och knappa 19 % av de avslutade tjänstgöringarna. Den verkliga avbrottsprocenten blir någonstans mellan dessa siffror.

År 1995 var det kommunen som erbjöd en tjänstgöringsplats för mer än 60 % av dem som dömts till samhällstjänst. Olika föreningar och stiftelser erbjöd mer än 25 % av tjänstgöringsplatserna. Nästan 12 % av platserna fanns hos församlingarna och hos staten fanns mindre än 2 %. Typiska arbetsuppgifter var olika reparations-, städnings- och underhållsarbeten, men också arbete med att vårda barn, äldre och handikappade har stått till buds.

De allra flesta av dem som dömts till samhällstjänst har gjort sig skyldiga till rattfylleri. I början av försöket och åtminstone ännu år 1994 var deras andel omkring 70 %. Helt aktuella uppgifter om hur domarna fördelar sig mellan olika brott finns inte tillgängliga,

men enligt beräkningar från Kriminalvårdsföreningen har rattfylleristernas andel av de dömda inte förändrats nämnvärt.

1.2. Bedömning av nuläget

Resultat av försöksverksamheten

Genom att på försök under en viss tid införa samhällstjänst ville man se hur samhällstjänsten passar in i det finska straffsystemet och hur verkställigheten av denna påföljd lyckas i praktiken. Särskilt var man intresserad av om domstolarna var villiga att döma ut samhällstjänst, om det skulle gå att få fram tillräckligt med tjänstgöringsplatser för de dömda och om verkställighetsorganisationen skulle fungera tillfredsställande. Försöket har gett positiva svar på alla dessa frågor. Vissa domstolar var i det första skedet rätt så försiktiga med att ge samhällstjänstdomar, men när försöket blev etablerat har antalet domar klart överstigit prognoserna. Domstolarna har accepterat samhällstjänsten som ett normalt steg i påföljdssystemet.

Allmänt taget kan det sägas att det har funnits gott om tjänstgöringsplatser. Detta är nog ett resultat av Kriminalvårdsföreningens aktiva insats. I enskilda fall har det varit svårt att hitta en tjänstgöringsplats på den dömdes hemort, men problemen har lösts. Inte en enda samhällstjänst dom har blivit överkörd inom utsatt tid på den grund att man inte har lyckats finna en tjänstgöringsplats.

Den praktiska verkställigheten av samhällstjänststraffen har även i övrigt lyckats utan större svårigheter. Kriminalvårdsföreningen har klarat av sin nya uppgift väl. Antalet avbrutna tjänstgöringar har legat på en nivå som visar att tröskeln för dömande till samhällstjänst inte har varit för hög. Inga verkligt allvarliga problem har förekommit på tjänstgöringsplatserna. Tekniskt sett har de allra flesta domar kunnat verkställas utan svårigheter. Dock har det i vissa fall, särskilt i samband med bestämmande av gemensamma straff, förekommit domar som justitieministeriets fångvårdsavdelning har haft en hel del bryderi med att kunna verkställa på det sätt som avses i lagen.

Någon slutlig bedömning av samhällstjänstens kriminalpolitiska betydelse kan åtminstone inte ännu göras. Det är närmast bara

gissningar som kan framställas om den nya påföljdens inverkan på antalet brott. Med relativt stor säkerhet kan man dock säga att införandet av samhällstjänsten åtminstone inte har ökat antalet rattfylleribrott. Detta bekräftar uppfattningen att förändringarna i alkoholkonsumtionens volym har en väsentligt större inverkan på antalet rattfylleribrott än förändringarna i straffsystemet. De flesta samhällstjänstdomar ges fortfarande för rattfylleri. Från år 1991, då samhällstjänsten infördes, blev antalet rattfylleribrott som kommit till polisens kännedom årligen klart mindre fram till år 1994. År 1994 fick polisen kännedom om bara 20 390 rattfylleribrott, jämfört med 29 759 sådana brott år 1990. Användningen av samhällstjänst ökade under alla dessa år. Sedan mars 1994 har samhällstjänst kunnat dömas ut i hela landet. År 1995 började rattfyllerisiffrorna stiga, och polisen fick kännedom om 21 820 fall. Under den första hälften av 1996 har antalet fall av rattfylleri åter sjunkit något från föregående års nivå.

Hur samhällstjänsten inverkar på antalet fångar kan man räkna ut. År 1995 hade det hela tiden i fängelserna funnits ca 300 fler fångar, om inte samhällstjänsten hade varit i användning.

Jämförelse mellan strängheten i samhällstjänst och fängelse

Då man försöker jämföra straffsträngheten är samhällstjänstens ställning kluven på ett sätt som i någon mån försvårar valet av vilken lösning man går in för i lagstiftningen om denna straffpåföljd. Å ena sidan jämföras samhällstjänsten entydigt i lagen med ett ovillkorligt fängelsestraff. Samhällstjänsten döms ju uttryckligen ut i stället för ett fängelsestraff. I motiveringen till lagen finns angiven en rekommendation till en förvandringsrelation mellan samhällstjänst och fängelse, genom vilket påföljdernas motsvarighet ytterligare har preciserats och stärkts. Enligt tillgängliga uppgifter används också denna förvandringsrelation ganska allmänt inom rättspraxis. Å andra sidan är en timme samhällstjänst enligt normalt vardagstänkande ett klart lindrigare straff än en halv dag eller två tredjedels dagar fängelse, vilket den i praktiken motsvarar. Jämförelseuppställningen blir delvis en annan om man i stället för att jämföra vilket straff som är strängare jämför vilket som är mera krävande, men

jämförelsen av straffens stränghet utfaller på samma sätt. Detta kommer också till synes däri att när det i praktiken gäller att välja mellan de två, så är det flera som väljer samhällstjänst än ovillkorligt fängelse. Av de dömda som har en valmöjlighet väljer de allra flesta samhällstjänst hellre än fängelse.

Dubbelheten i jämförelsen av straffens stränghet har dock inte på något väsentligt sätt förhindrat att samhällstjänsten har använts som en straffpåföljd. Man har så småningom vant sig vid förvandringsrelationen, trots att den till en början skapade förvirring bland dem som skulle tillämpa lagen, och samhällstjänsten har funnit sin plats i påföljdssystemet. Detta kommer tydligast till synes i antalet utdömda samhällstjänststraff. Antalet har gått kraftigt upp under hela den nästan sexåriga försöksperioden, också om man räknar bort inverkan av att försöksområdet utvidgades.

Dubbelheten i jämförelsen ger problem särskilt om det är möjligt att samma person upprepade gånger döms till samhällstjänst. Om man utgår från att samhällstjänsten är ett lika strängt straff som ett ovillkorligt fängelsestraff, är det ingenting som hindrar att en person flera gånger, i princip obegränsat, döms till samhällstjänst även för identiska brott. Att brotten förnyas kan då beaktas när strafflängden fastställs. Men om samhällstjänsten anses vara ett lindrigare straff än fängelse, kommer de förnyade brotten, allteftersom straffen gradvis blir strängare, förr eller senare att medföra en påföljd av strängare art, dvs. ovillkorligt fängelse. Så betraktat är förhållandet mellan samhällstjänst och ett ovillkorligt fängelsestraff av samma art som förhållandet mellan ett villkorligt och ett ovillkorligt fängelsestraff. Valet mellan de två sistnämnda straffen har också åtminstone tidigare försvårats av en liknande kluvenhet i jämförelsen av straffens stränghet som nu råder mellan ovillkorligt fängelse och samhällstjänst.

Kluvenheten i jämförelsen av straffens stränghet kunde åtminstone minskas genom en skärpning av förvandringsrelationen mellan samhällstjänst och fängelse. Risken med en sådan skärpning är dock att om timantalet för samhällstjänsten växer markant, stiger andelen misslyckade tjänstgöringar från nuvarande ca 15 %. Detta kunde bland dem som ordnar tjänstgöringsplatser minska intresset för samhällstjänsten. Det ger också Kriminalvårdsföreningen, åklagarna och

domstolarna mera arbete. Ur kriminalpolitisk synpunkt finns det inte heller något behov av att höja timantalet.

När försökslagen stiftades ville man inte ta ställning på vilka grunder och hur domstolarna borde avgöra om en åtalad som uppfyller de formella kriterierna för samhällstjänst skall dömas till samhällstjänst eller till fängelse. Man bedömde då att innan avgörandet regleras i lagstiftningen skulle det vara bra att genom försöket få information om hur domstolarna utnyttjar sin prövningsrätt. Redan materialet från de första 18 försöksmånaderna gav vid handen att den klara huvudregeln vid domstolarna var att nästan alla som ansågs lämpliga dömdes till samhällstjänst. I det första skedet dömdes mer än nio av tio sådana åtalade som i Kriminalvårdsförningens utlåtande bedömdes som lämpliga för samhällstjänst också till samhällstjänst. När försöket har fortgått har det inte kommit fram sådant som skulle tyda på att denna praxis har förändrats.

Den största svårigheten i valet mellan samhällstjänst och ett ovillkorligt fängelsestraff har domstolarna haft i de fall då den åtalade efter att en gång ha slutfört sin samhällstjänst har begått ett nytt brott. Här är domstolarnas praxis oenhetlig. En del domare anser att man utan begränsning kan ge flera samhällstjänstdomar efter varandra, eftersom lagen inte ställer hinder för detta, och jämställer påföljderna med varandra. Men det finns också domare som anser att samhällstjänsten till sin karaktär är en liknande varning som ett villkorligt fängelsestraff. Efter en eller ett par varningar skall fängelse dömas ut. Att praxis är oenhetlig är ett problem med tanke på de dömdas jämställdhet, och frågan kan inte längre lämnas helt öppen i den bestående lagen.

Gemensamt straff

Den gällande lagen ställer inga direkta begränsningar vid valet av det gemensamma straffets art i de fall då det gemensamma straffet består av samhällstjänst och fängelse. I ett sådant fall byts den ena straffarten oundvikligen ut. Ursprungligen var tanken närmast att man tillsammans med en tidigare utdömd samhällstjänst för nya brott som kommit fram kunde döma ut fängelse som ett gemensamt straff. I praktiken har det dock något överraskande förekommit fall där det har bestämts att det gemensamma straf-

fet för ett tidigare fängelsestraff – t.o.m. ett straff som redan avtjänas – och ett nytt brott skall utföras i form av samhällstjänst. Dessa fall har varit problematiska när straffet skall verkställas. I den gällande lagen har man inte berett sig på denna möjlighet, och vid verkställigheten har man blivit tvungen att tillämpa den princip som framgår av 2 kap. 1 a § 3 mom. lagen om verkställighet av straff (703/91).

På principiell nivå är det inte önskvärt att en domstol i samma instans när den fastställer ett gemensamt straff förvandlar ett ovillkorligt fängelsestraff som dömts ut av en annan domstol till samhällstjänst. Än mindre önskvärt är det i ett fall där domen gäller en allvarligare brottshelhet än när det ursprungliga fängelsestraffet utdömdes. I första fall kunde straffarten när det nya gemensamma straffet fastställs i efterhand t.o.m. bytas flera gånger, vilket med tanke på rättssäkerheten vore mycket problematiskt.

Det är inte skäl att förenkla systemet så långt att det blir helt omöjligt att för ett fängelsestraff och en samhällstjänst bestämma ett gemensamt straff. Man kan på ett naturligt sätt kombinera ett förbud mot verkställighet av samhällstjänst med fastställandet av ett gemensamt straff i de fall då man senare får veta att den som har dömts till samhällstjänst före domen har gjort sig skyldig till andra sådana brott som kunde ha förhindrat att samhällstjänst dömdes ut.

Enligt den gällande lagen kan domstolen fritt pröva att avbryta verkställigheten av samhällstjänsten i det fall att ett gemensamt fängelsestraff döms ut för samhällstjänsten och något annat brott. Om tjänstgöringen inte har avbrutits kan resultatet ha blivit ett slags skönhetsfel i verkställigheten av straffen i och med att utförandet av samhällstjänsten har kunnat fortgå trots att den har ersatts av ett ovillkorligt fängelsestraff. När försökslagen stiftades var ett sådant arrangemang nog motiverat, eftersom domstolarna utanför försöksområdet inte i något läge kunde döma ut samhällstjänst. Om man inte i lagen hade lämnat denna möjlighet till flexibilitet, skulle fastställandet av ett gemensamt straff i efterhand i början av försöket rätt ofta ha lett till att samhällstjänsten avbröts, trots att det inte förelåg något kriminalpolitiskt behov av detta. Situationen har dock förändrats efter det att samhällstjänsten utvidgades till hela landet. I den nya lagen kan man därmed på ett naturligt sätt

utgå från att samhällstjänsten skall avbrytas så snabbt som möjligt efter det att den har förvandlats till fängelse till följd av att ett gemensamt straff har fastställts. Det fängelsestraff som skall avtjänas förkortas med den samhällstjänst som redan har utförts.

De mera generella problem som förekommer i samband med att ett gemensamt straff fastställs i efterhand är föremål för en separat utredning vid justitieministeriet.

Avbrott av verkställigheten av samhällstjänst

Om avbrott av verkställigheten av ett redan utdömt samhällstjänststraff stadgas i 8–10 §§ lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst. Paragraferna innehåller rätt många element. För det första stadgas i dem om tre olika orsaker till avbrott: grovt brott mot villkoren för tjänstgöringen, annat hinder för utförande av tjänstgöringen och nytt straff. Därtill nämns tre instanser som skall tillämpa stadgandena: Kriminalvårdsföreningen, åklagaren och domstolen. Stadgandena har i den gällande lagen huvudsakligen disponerats enligt den instans som skall tillämpa dem, men denna grund har inte iakttagits konsekvent.

Den gällande lagens 8–10 §§ utgör ingen särskilt tydlig helhet. Skyldigheten för åklagaren att för domstolen framställa ett yrkande på att samhällstjänsten skall förvandlas till fängelse till följd av ett grovt brott mot villkoren för tjänstgöringen (8 § 2 mom.) har i vissa fall skapat förvirring på grund av sin oklara lagsystematiska placering.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

2.1. Användningsområdet för samhällstjänsten

Valet mellan ovillkorligt fängelsestraff och samhällstjänst

I lagen föreslås bli intaget ett stadgande som styr domstolens val mellan ovillkorligt fängelsestraff och samhällstjänst i de fall då de formella kriterierna för samhällstjänst blir uppfyllda. I den gällande lagen finns inget sådant stadgande. Syftet med ett stadgande som styr valet av straffart är att underlätta valet och att förenhetliga praxis vid olika domstolar.

Enligt den föreslagna 3 § döms samhällstjänst i regel ut då kriterierna för den blir uppfyllda. Det straff som döms för brottet skall då vara ovillkorligt fängelse i högst åtta månader, gärningsmannen skall kunna antas klara av samhällstjänsten och han skall ha samtyckt till att utföra sådan.

Det finns dock tre undantag från huvudregeln att samhällstjänst döms ut. Det första är dels av praktisk art, dels gäller det straffmätningen. Ovillkorliga fängelsestraff skulle nämligen på två sätt kunna utgöra ett hinder för att döma till samhällstjänst. Samhällstjänst skall för det första inte dömas ut om verkställigheten av fängelsestraff som har dömts ut för andra brott förhindrar eller avsevärt försvårar ett regelmässigt utförande av samhällstjänsten. Samhällstjänst kan inte utföras samtidigt som ett ovillkorligt fängelsestraff avtjänas. Också när man bedömer hur allvarlig den dömdes hela kriminalitet är beaktas framför allt antalet och strängheten av de ovillkorliga fängelsestraff som har dömts ut för andra brott.

Ett annat hinder för utdömande av samhällstjänst kan vara tidigare samhällstjänststraff.

Det tredje hindret är öppnare. Också andra vägande skäl kan förhindra att samhällstjänst döms ut. Det är dock meningen att denna grund skall tillämpas bara i undantagsfall. Ett vägande skäl kan vara t.ex. brottets art eller gärningstidpunkten i förhållande till andra brott eller till de domar som givits för dem.

Den principella utgångspunkten för det föreslagna stadgandet om val av straffart är att samhällstjänsten de facto är lindrigare än ett ovillkorligt fängelsestraff. Därmed utgör samhällstjänsten ett eget steg på straffskalan. Samhällstjänsten kommer enligt den föreslagna lagen när det gäller straffsträngheten tydligt att placera sig inom det område där man tidigare har dömt ut ovillkorliga fängelsestraff på högst åtta månader. Den föreslagna straffskalan placerar när det gäller straff på högst åtta månader tröskeln för utdömande av ovillkorliga fängelsestraff högre än traditionellt i de fall då samhällstjänst kan dömas ut. Den omfattande användningen av samhällstjänst under den tid försökslagen har varit i kraft har redan i praktiken lett till denna förskjutning. I och med den föreslagna lagen fastställs samhällstjänstens placering på straffskalan direkt i lag.

Samhällstjänst som alternativ till villkorligt fängelse

Till de centrala avgöranden när det gäller lagstiftningen om samhällstjänst hör besluten om förhållandet mellan villkorligt fängelse och samhällstjänst. Den grundläggande frågan är om samhällstjänst skall kunna dömas ut i stället för villkorligt fängelse.

Behovet att ersätta också villkorliga fängelsestraff med samhällstjänst har framför allt samband med problemet med de villkorliga fängelsestraffens trovärdighet. På olika håll har man bedömt att ett villkorligt straff är verkningslöst, att de dömda inte alls känner att de har blivit straffade och att alltför många villkorliga straff utdöms efter varandra. I enskilda fall stämmer detta, men en verklig helhetsbild av de villkorliga straffen kan man inte skapa sig utgående från enskilda fall. Det förekommer också ett slags optisk villa i bedömningen av verkningarna av de villkorliga straffen. De som är mest kritiska är ofta poliser, åklagare och domare, vilka grundar sin åsikt på yrkeserfarenheter. Här är dock problemet att i dessa yrken kan man i allmänhet se bara de misslyckade villkorliga straffen, de fall där de dömda har förnyat sina brott. När de dömda reagerar på den varning de har fått i form av ett straff precis som lagstiftaren har avsett – de gör sig således inte skyldiga till nya brott – träffar poliserna, åklagarna och domarna dem inte längre i sitt arbete.

De fakta tycks de villkorliga fängelsestraffen huvudsakligen fungera rätt bra. Genom att döma en gärningsman till ett villkorligt fängelsestraff vill man varna honom för att om brottet upprepas kan följden bli fängelse. Målet är att den dömda inte skall begå åtminstone allvarliga nya brott. Hur detta mål uppnås kan i någon mån mätas enligt hur ofta domstolarna bestämmer att ett villkorligt fängelsestraff skall verkställas på grund av ett nytt brott. I den senaste brottsstatistiken finns tyvärr inga uppgifter om detta. Enligt tillgängliga uppgifter har mindre än 10 % av de villkorliga fängelsestraffen bestämts bli verkställda, vilket tyder på att över 90 % av dessa straff har ungefär önskad verkan.

Mest problematiska är de villkorliga fängelsestraffen när de döms ut för de yngsta brottslingarna. De unga har ofta när de blir straffade kommit in i en brotts spiral, och ett villkorligt straff är inte något särskilt effek-

tivt sätt att bryta den. Det är just ungdomarna som när de har fått ett villkorligt straff ofta på ett övertygande sätt framhåller att de i själva verket undgick straff. Problemet med anhopningar av villkorliga straff är också störst just när det gäller unga gärningsmän. Dessa problem kan dock inte lösas genom att samhällstjänst döms ut i stället för ett villkorligt straff, eftersom det lämpar sig illa för de yngsta åldersgrupperna. De ungdomar som begår många brott saknar nästan alltid en sådan uthållighet och förmåga att kontrollera sitt eget liv som krävs för att man skall klara av samhällstjänsten. Här kan man i stället ställa större förhoppningar på ungdomsstraffet. Ungdomsstraffet är uttryckligen avsett för dem som har begått brott innan de fyllt 18 år, och det skall vara ett alternativ till ett villkorligt fängelsestraff. En proposition med förslag till lag om försöksverksamhet med ungdomsstraff och vissa därtill hörande lagar (RP 109/1996 rd) har nyligen avlåtits till riksdagen.

Samhällstjänsten som ett alternativ till villkorliga fängelsestraff skulle skapa praktiska problem. Det första gäller den åtalades samtycke, som är en förutsättning för att samhällstjänst skall kunna dömas ut. Samtycket är med tanke på tjänstgöringsmotivationen och för att tjänstgöringen skall lyckas och därmed också för att tjänstgöringsplatser skall erbjudas en viktig del av samhällstjänsten. Om samhällstjänsten också vore ett alternativ till ett villkorligt fängelsestraff, kunde den åtalade när han överväger att ge sitt samtycke råka i en oskäligen valsituation. För att kunna välja det resultat som är mest fördelaktigt för honom själv måste han kunna förutse vad domstolen kommer att fatta för beslut i valet mellan ett villkorligt och ett ovillkorligt fängelsestraff. Om han har ett villkorligt straff att vänta, lönar det sig i allmänhet inte att samtycka till samhällstjänst. Men om straffet kan väntas bli ovillkorligt, är det för den dömda i allmänhet förnuftigt att ge sitt samtycke.

Det andra praktiska problemet dyker upp om tjänstgöringen misslyckas. Om samhällstjänst har dömts ut i stället för ett villkorligt fängelsestraff, är det rätt svårt att finna en påföljd som kan dömas ut om tjänstgöringen misslyckas. Böter har redan från början konstaterats vara en alltför lindrig påföljd för brottet. Ett villkorligt fängelsestraff i en situation där den samhällstjänst som har dömts ut i stället för ett villkorligt fängelsestraff

har misslyckats är inte någon särskilt trovärdig sanktion. Om åter ett ovillkorligt fängelsestraff döms ut blir påföljden strängare än den ursprungliga, bara därför att gärningsmannen har dömts till samhällstjänst i stället för ett villkorligt straff.

Det tredje problemet gäller verkställighetsmaskineriets resurser. Redan i dag har antalet samhällstjänstdomar klart överstigit förhållsberäkningarna. Det är mycket möjligt att om användningsområdet för denna påföljd utvidgades att beröra också villkorliga fängelsestraff, kommer antalet domar att öka så mycket att man inte längre inom en skälig tid kan verkställa dem alla. Det alternativet att de samhällstjänststraff som döms ut i stället för villkorliga fängelsestraff skulle minska de samhällstjänststraff som döms ut i stället för ovillkorliga straff, skulle åter stå i strid med det ursprungliga syftet med lagstiftningen om samhällstjänst.

På grund av ovanstående föreslås, att till samhällstjänst även i fortsättningen kan dömas bara i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff.

Verkställande av förvandlingsstraff för böter i form av samhällstjänst

Fastställandet av ett förvandlingsstraff för böter är som process betraktat i dag av sådan art att straffet inte kan verkställas i form av samhällstjänst. I syfte att undvika mångfaldiga uppskov i förvandlingsstraffrättegångarna borde det redan före rättegången undersökas om den som skall dömas till ett förvandlingsstraff är lämplig för samhällstjänst. Detta förhindras dock av antalet förvandlingsstraffrättegångar. År 1993 var dessa rättegångar nästan 24 000, och det går inte att uppbringa arbetskraft för så många lämplighetsutredningar. Problemet är också förvandlingsstraffens längd. År 1990 var ca 40 % av förvandlingsstraffen högst tio dagar långa. Att utföra så korta straff i form av samhällstjänst är inte nödvändigtvis meningsfullt. Den tredje svårigheten gäller lämpligheten för samhällstjänst. Många av dem som avtjänar förvandlingsstraff skulle på grund av sina levnadsvanor sannolikt inte klara av tjänstgöringen.

Frågan om möjligheten att avtjäna ett förvandlingsstraff för böter i form av samhällstjänst kommer upp på nytt när stadgandena om förvandlingsstraff revideras som en del av reformen av bötesystemet. Utlåtanden

har redan kommit in om det förslag till ny böteslagstiftning som lagts fram av strafflagsprojektet vid justitieministeriet.

Verkställande av återstående straff i form av samhällstjänst

Ett återstående straff som skall avtjänas om någon har förlorat sin villkorliga frihet har inte enligt försökslagen kunnat bestämmas i form av samhällstjänst. Ett praktiskt hinder har varit problemen med att beräkna längden av den samhällstjänst som skulle dömas ut i stället för det återstående straffet. Dessa problem har inte försvunnit. Enligt de planerade nya grundstadgandena om fängelsestraff skall det direkt i lag bestämmas om längden av det återstående straff som skall avtjänas i fängelse. En sådan ändring förbättrar också möjligheterna att stadga om avtjänande av återstående straff i form av samhällstjänst. Trots att frågan i praktiken är av liten betydelse, kan den tas upp till nytt övervägande när den nya fängelselagstiftningen utarbetas.

2.2. Gemensamt straff

I stället för ett redan utdömt fängelsestraff har det enligt den gällande lagen varit möjligt att döma ut samhällstjänst i de fall då den dömdes totala brottslighet har visat sig vara större än när det ursprungliga fängelsestraffet gavs. Sådana lösningar har förekommit också i praktiken när gemensamma straff har bestämts. Dessa lösningar är inte bara inkonsekventa, de har också lett till svårigheter i verkställighetsskedet.

I lagen föreslås bli intaget ett stadgande som förbjuder att samhällstjänst fastställs som ett gemensamt straff i de fall då det i gemensamma straffet ingår ett tidigare ovillkorligt fängelsestraff. För att inte hovrättens behörighet som fullföljdsinstans skall begränsas, skall förbudet gälla hovrätterna bara i de fall då det tidigare ovillkorliga fängelsestraffet har givits av en annan hovrätt eller av högsta domstolen. Med hjälp av det föreslagna förbudet kan man undvika nästan alla de situationer där ett ovillkorligt fängelsestraff enligt den nuvarande lagen har kunnat förvandlas till samhällstjänst, när man på grund av att ett nytt brott uppdragas måste bestämma ett gemensamt straff.

Också när de nya stadgandena är i kraft kan det i de högre rättsinstanserna i undan-

tagsfall uppkomma situationer där ett fängelsestraff som redan har gått i verkställighet förvandlas till samhällstjänst på grund av att ett gemensamt straff fastställs. Med tanke på dessa fall föreslås i lagen om verkställighet av straff bli stadgat om frigivande av fången och i lagen om samhällstjänst om hur det gemensamma samhällstjänststraffet skall förkortas på grund av det fängelse som redan avtjänats.

Enligt förslaget skall samhällstjänsten avbrytas direkt med stöd av lagen i det fall att den förvandlas till ett fängelsestraff när ett gemensamt straff fastställs. Avbrottet sker med omedelbar verkan när domen har meddelats. Avbrottet kan inte förhindras genom besvär.

2.3. Avbrott i verkställigheten av samhällstjänst

Om avbrott i samhällstjänsten föreslås bli stadgat i 8–11 §§. Den enda innehållsmässigt större förändringen är att om samhällstjänsten förvandlas till fängelse på grund av att ett gemensamt straff fastställs, blir följden direkt med stöd av lag ett förbud att inleda eller fortsätta verkställigheten av samhällstjänsten. Övriga ändringar är framför allt systematiska. I de föreslagna stadgandena har varje orsak till att samhällstjänsten avbryts givits en egen paragraf. I respektive paragraf stadgas sedan i olika moment om vad Kriminalvårdsförbundet, allmänna åklagaren eller domstolen skall eller kan göra i varje enskilt fall. Målet är att de nya stadgandena skall bli en mera översiktlig helhet än de nuvarande.

2.4. En ny lag

Enligt förslaget bibehåller samhällstjänsten sina viktigaste drag sådana de utformats i den nuvarande försökslagen. När samhällstjänsten skall göras permanent finns det lagtekniskt två alternativa sätt att genomföra detta. För det första kan försökslagen ändras så att en stor del av stadgandena får stå kvar. Lagens namn ändras för att ange dess bestående karaktär. Det andra alternativet är att ge en helt ny lag. Då upphör den gamla tidsbegränsade lagen att gälla till alla delar, men en del av stadgandena tas med tidigare innehåll in i den nya lagen.

I propositionen har man gått in för att föreslå att det stadgas en helt ny lag. Orsa-

ken till att man har valt att gå in för denna lösning är att man vill att resultatet skall bli så entydigt som möjligt. Problemet är nämligen det att den gällande försökslagen redan har ändrats i flera repriser. En del av ikraftträdelse- och övergångsstadgandena i dessa ändringslagar är fortfarande i kraft, medan andra inte är det. Om man ville hålla ikraftträdelse- och övergångsstadgandena i kraft också när lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst ändras, skulle man bli tvungen att ändra vart och ett av dem genom en egen lag. Därefter skulle det bli svårt att skapa sig en helhetsbild av den gällande lagen.

Men om man däremot går in för att stifta en helt ny lag blir situationen klar. De flesta ikraftträdelse- och övergångsstadganden i de tidigare lagarna upphävs direkt till följd av att lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst upphör att gälla. I vissa fall behövs det uttryckliga stadganden om att tillämpningen av övergångsstadgandena upphör. Därefter gäller endast den nya lagen och dess ikraftträdelse- och övergångsstadganden.

Oberoende av vilken lagteknisk lösning man går in för, kvarstår en stor del av stadgandena i den nu gällande försökslagen med oförändrat innehåll. Man har också såvitt möjligt försökt bibehålla deras plats i lagen. Det är inte nödvändigt att på nytt motivera de stadganden som förblir oförändrade, utan motiveringen till den gällande lagen gäller i tillämpliga delar också de föreslagna stadgandena.

3. Propositionens verkningar

Avsikten med propositionen är inte att öka användningen av samhällstjänst. Om antalet domar inte ökar från nuvarande nivå, kommer propositionen inte att ha några verkningar i fråga om ekonomi, organisation eller personal. Vilka verkningar den nya lagen de facto får är dock beroende av vilken linje de självständiga domstolarna går in för när de väljer mellan samhällstjänst och ovillkorligt fängelse. Om användningen av samhällstjänst ökar, kommer det att behövas mera personal inom Kriminalvårdsförbundet, och inom fängenvårdsväsendet uppstår åtminstone kalkylmässigt i motsvarande mån inbesparingar. Om användningen av samhällstjänsten minskar blir verkningarna de motsatta.

4. Beredningen av propositionen

De grundläggande lösningar som man har gått in för i propositionen har diskuterats i ledningsgruppen för justitieministeriets strafflagsprojekt. Synpunkter på behovet av ändringar i lagstiftningen har inbegärts av justitieministeriets fängvårdsavdelning och Kriminalvårdsföreningen, vilka ansvarar för verkställigheten av samhällstjänsten. I övrigt har propositionen beretts som tjänstearbete vid justitieministeriet.

5. Samband med andra propositioner

Riksdagen behandlar för närvarande regeringens proposition med förslag till lag om försöksverksamhet med ungdomsstraff och vissa därtill hörande lagar (RP 109/1996 rd). Också i den propositionen föreslås ändringar i 8 § 3 mom. lagen om ersättning för brottskadador av statsmedel och 1 § 3 mom. lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter. Förslagen i dessa två propositioner bör sammanjämkas vid riksdagsbehandlingen av propositionerna.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Lag om samhällstjänst

1 §. *Samhällstjänst*. Ett stadgande motsvarande den föreslagna 1 § finns i 2 § 1 mom. i den gällande lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst. Den första meningen i det föreslagna 1 mom. är ord för ord tagen ur den nuvarande lagen. Den andra meningen avviker från den gällande lagen bara däri att orden "ett bestämt antal timmar" ersätts med uttrycket "minst 20 och högst 200 timmar", som finns i 3 § 2 mom. i den gällande lagen. Den nya formuleringen är endast avsedd att förkorta lagtexten, och lagens innehåll förändras inte.

Det föreslagna 2 mom. avviker också innehållsmässigt något från motsvarande stadgande i den gällande lagen. När enligt den gällande lagen fem timmar av samhällstjänsten kan avtjänas så att "service inom missbrukarvården" anlitas, används i det här förslagna 2 mom. det något mera omfattande uttrycket "service avsedd att minska rusmedelsproblem". Den föreslagna ordalydelsen gör det möjligt att också anlita sådan service som inte direkt sköts av någon organisation inom missbrukarvården. Ett behov av dylika tjänster har i praktiken förekommit i sådana fall då någon som har gjort sig skyldig till rattfylleri inte har medgett sig ha problem med sin användning av alkohol. Därmed har han inte heller varit intresserad av att ta

emot service inom missbrukarvården. Behövlig information om bl.a. sambanden mellan alkohol och trafikolyckor kunde i sådana fall ges av t.ex. Trafikskyddet eller någon annan motsvarande organisation. Preliminära planer på hur denna verksamhet skall genomföras i praktiken finns redan.

2 §. *Verkställighet av samhällstjänst*. För verkställigheten av samhällstjänsten svarar fortfarande Kriminalvårdsföreningen. Den föreslagna 2 § motsvarar ord för ord 2 § 2 mom. i den gällande lagen.

3 §. *Dömande till samhällstjänst*. Enligt det föreslagna 3 § 1 mom. skall huvudregeln vara att samhällstjänst döms ut i de fall då de formella kriterierna för detta uppfylls. Med formella kriterier avses här straffets art och stränghet samt den dömdes samtycke och lämplighet. De formella kriterierna förblir oförändrade. Däremot avviker den nya lagen från den nu gällande i det avseendet att domstolen också när kriterierna uppfylls inte fritt får pröva om den skall döma ut samhällstjänst. I momentet föreslås dock ingå tre grunder för att domstolen fortfarande enligt egen prövning kan avvika från huvudregeln, dvs. döma till ett ovillkorligt fängelsestraff.

Den första grunden är ovillkorliga fängelsestraff som gärningsmannen har dömts till. De kan utgöra ett hinder för en samhällstjänst av två orsaker. För det första kan verkställigheten av ett tidigare utdömt fängelsestraff konkret förhindra utförandet av

samhällstjänsten. I de fall då man är medveten om verkställigheten av ett sådant fängelsestraff redan när lämplighetsutredningen görs, kan också lämplighetsutlåtandet bli negativt. Det är också möjligt att om lämpligheten avser en period långt i framtiden, börjar man inte ens bedöma den i dessa fall, utan domstolen får ensam pröva frågan. Om informationen om ett verkställbart fängelsestraff kommer fram först i domstolen, kan domstolen låta bli att döma till samhällstjänst trots ett positivt lämplighetsutlåtande.

Ett verkställbart fängelsestraff är ett absolut hinder för utdömande av samhällstjänst i de fall då fängelsestraffet är så långt att det innebär att samhällstjänsten inte kan utföras inom normal tid. Det faktum att den dömdes som bäst avtjänar ett fängelsestraff hindrar inte i sig att samhällstjänst döms ut. Men om det fängelsestraff som är under verkställighet avsevärt skulle fördröja att samhällstjänsten inleds regelmässigt, skall samhällstjänst inte dömas ut.

En orsak till att ett fängelsestraff kan bli ett hinder för en dom som avser samhällstjänst är också att fängelsestraffet i sig är strängt. För den som nyligen har dömts för ett grovt brott är det inte i allmänhet skäl att fastställa samhällstjänst ens då verkställigheten av fängelsestraffet inte konkret förhindrar utförandet av tjänsten. Orsaken är att den dömdes totala brottslighet är allvarlig. Situationen är ungefär densamma som vid tillämpningen av den föreslagna 11 §, enligt vilken ett fängelsestraff som döms ut för ett annat brott kan utgöra en grund att förbjuda verkställigheten av en redan utdömd samhällstjänst. Det är större orsak att till ett fängelsestraff för ett annat brott koppla en verkan som förhindrar utdömande av samhällstjänst i de fall som avses i 3 § 1 mom. än att göra det till en grund som innebär att tjänstgöringen avbryts när 11 § 2 mom. tillämpas.

Ett fängelsestraff som utgör hinder för att samhällstjänst döms ut har i allmänhet dömts ut vid en tidigare rättegång. Också ett straff som döms ut vid samma rättegång kan bli ett sådant hinder, om straffet inte kan göras till ett straff som är gemensamt med det straff som skall dömas ut för det brott angående vilket möjligheten till samhällstjänsten prövas.

När man bedömer frågan om ett ovillkorligt fängelsestraff förhindrar utdömande av samhällstjänst är det skäl att också beakta

strängheten av det straff som skall dömas ut. Ju närmare det ligger den i lagen angivna maximigränsen på åtta månader, desto mera vikt bör man lägga vid de grunder som kan förhindra att samhällstjänst döms ut. Vidare bör man beakta den tid som har förflutit sedan det brott som ledde till fängelsestraffet. Brott som begicks för många år sedan skall i allmänhet inte tillmätas betydelse när man väljer mellan samhällstjänst och fängelsestraff.

Tidigare samhällstjänststraff utgör den andra grunden som hindrar att samhällstjänst döms ut. En dom som avser samhällstjänst skulle i detta avseende fungera som en varning för fängelse på samma sätt som ett villkorligt straff. Enligt det uttryck i pluralis som har använts i 1 mom. kan ett tidigare samhällstjänststraff inte i allmänhet förhindra att ett andra sådant döms ut, men två tidigare straff kunde göra det.

Också när man överväger hur tidigare samhällstjänststraff skall påverka utdömandet av ett nytt sådant bör man beakta både den tid som har förflutit sedan de tidigare brotten och hur stränga de tidigare straffen har varit.

En tredje grupp av hinder utgör enligt 1 mom. övriga vägande skäl. Uttrycket är öppet, men det hänvisar till omständigheter som har betydelse för straffmätningen. Av stadgandets uppbyggnad följer också att det är relativt sällan som samhällstjänst inte borde dömas ut av sådana orsaker. De grunder som det är meningen att skall tillämpas relativt ofta, finns uttryckligen nämnda i 1 mom.

De vägande skäl som här avses kan ha att göra med det brott för vilket man som bäst överväger straffet. I undantagsfall kan man t.ex. för vissa sedlighetsbrott av allvarlig art döma ut straff som är lindrigare än åtta månader. Också straffen för grova narkotikabrott kan i enskilda fall bli åtta månader eller kortare. I dylika fall kan brottets art vara ett sådant vägande skäl som förhindrar att samhällstjänst döms ut. Också i samband med brottstidpunkten kan det finnas sådana vägande skäl. Om t.ex. en person som har dömts till samhällstjänst genast när han har fått sin dom gör sig skyldig till ett likadant brott som det för vilket han har blivit dömd, kan det vara motiverat att för det nya brottet inte döma ut samhällstjänst.

Det föreslagna 2 mom. avviker inte alls från 3 § 3 mom. i den gällande lagen. I den

första meningen konstateras uttryckligen, att i fall av s.k. efterkonkurrens behandlas samhällstjänststraff på samma sätt som fängelsestraff. Enligt den andra meningen jämställs ett samhällstjänststraff med ett ovillkorligt fängelsestraff också såtillvida att dömandet till samhällstjänst har en sådan inverkan att konkurrensen bryts.

I det föreslagna 3 mom. ingår ett förbud mot gemensamma straff i form av samhällstjänst i det fall att det bland de straff för vilka det gemensamma straffet skall utformas finns ett enda ovillkorligt fängelsestraff. Förbudet gäller bara fängelsestraff utdömda i samma eller högre rättsinstans. Sådana typiska fall i vilka stadgandet blir tillämpligt är att ett gemensamt straff i tingsrätten bestäms i efterhand enligt 7 kap. 6 § strafflagen eller för verkställighet enligt kapitlets 7 §. Det tidigare ovillkorliga fängelsestraff som avses i lagrummet kan i dessa fall också vara givet i en högre rättsinstans.

Om däremot hovrätten märker att ett gemensamt straff borde bestämmas för det straff som besvären gäller och för ett av underrätten tidigare bestämt fängelsestraff, förhindrar det föreslagna stadgandet inte att det gemensamma straffet bestäms i form av samhällstjänst. Dock är det inte heller i detta fall särskilt rekommendabelt att ändra ett ovillkorligt fängelsestraff med laga kraft till en öppen påföljd i en situation där antalet brott visar sig vara större än vad man kände till när fängelsestraffet gavs. För ett ovillkorligt fängelsestraff givet av en annan hovrätt gäller förbudet enligt 3 § 3 mom. Valet av straffart i högsta domstolen begränsas inte av stadgandet.

4 §. *Samtycke och lämplighet.* Den föreslagna 4 § har samma innehåll som 4 § i den gällande lagen.

5 §. *Tidpunkt för verkställigheten.* I den föreslagna 5 § avviker 1 och 3 mom. inte alls från 5 § 1 och 3 mom. i den gällande lagen.

Också 2 mom. motsvarar innehållsmässigt den gällande lagen. Skrivsättet föreslås dock bli ändrat så att innehållet blir alldeles entydigt. I stadgandet konstateras uttryckligen att det gäller endast verkställighet av tingsrättens dom. En samhällstjänst i hovrätten är redan enligt det allmänna stadgandet i 30 kap. 22 § rättegångsbalken verkställbar också även om den saknar laga kraft.

Med den dömdes samtycke blir tingsrättens dom verkställbar när den tid som reser-

verats för anmälade av missnöje har löpt ut och den dömden har gett sitt samtycke till verkställigheten. I annat fall kan tingsrättens dom på normalt sätt vinna laga kraft och bli verkställbar efter den tid som har reserverats antingen för anmälade av missnöje eller för anförande av besvär.

För att begreppen i stadgandet skall användas konsekvent och i enlighet med 24 kap. 1 § rättegångsbalken, kallas ett avgörande genom vilket någon har dömts till samhällstjänst också i sista meningen i det föreslagna 2 mom. för dom.

6 §. *Tjänstgöringsplan.* Denna paragraf, som gäller tjänstgöringsplanen, motsvarar till sitt innehåll helt 6 § lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst.

7 §. *Tjänstgöringsvillkor.* Den enda ändringen i jämförelse med den gällande lagen är att ordet "muntlig" fogas till 2 mom. I praktiken ges muntliga anmärkningar redan nu, trots att det inte finns stadganden om saken. Att de muntliga anmärkningarna nämns i lagen innebär att deras ställning blir klarare, även om de inte har någon direkt rättsverkan. Ändringen är inte avsedd att påverka användningsområdet för de muntliga och skriftliga anmärkningarna.

8 §. *Grovt brott mot tjänstgöringsvillkoren.* I det föreslagna 1 mom. finns stadganden om hur Kriminalvårdsföreningen skall förfara om någon bryter mot tjänstgöringsvillkoren. Stadgandena har samma innehåll som de två första meningarna i 8 § 1 mom. i den gällande lagen. Utförandet av samhällstjänsten har på det sätt som avses i lagrummet inte inletts heller då inledandet förhindras av att man inte med skäligena ansträngningar lyckas delge den dömden tjänstgöringsplanen.

Det föreslagna 2 mom. gäller framför allt allmänna åklagaren. Stadgandet om forum i fall av brott mot tjänstgöringsvillkoren avviker från stadgandet i 8 § 2 mom. i den gällande lagen framför allt däri att ärendet kan behandlas också vid den domstol inom vars domkrets den dömden bor eller stadigvarande vistas. Till denna del är forumet det samma som den allmänna platsen för prövning av åtal för brott enligt 10 kap. 21 § 3 mom. rättegångsbalken. Ett mål som gäller förvandling till fängelse kan enligt 2 mom., i motsats till vad som nu är fallet, också behandlas i den domstol som behandlar ett åtal mot den som har dömts till samhällstjänst. Tredje tänkbart forum förblir den

domstol som i första instans har avgjort det brottmål som har lett till samhällstjänsten. Frånsett de alternativa forumen avviker stadgandet inte från motsvarande stadgande i den gällande lagen annat än språkligt.

Om domstolens lösningsalternativ i fall av brott mot tjänstgöringsvillkoren stadgas i 3 mom. Skillnaderna i jämförelse med den gällande lagen är enbart skrivtekniska och beror på att 8 § har byggts upp på ett nytt sätt. Om domstolens alternativ stadgas i 9 § 1 mom. i den gällande lagen.

9 §. *Hinder för utförande av tjänsten.* I det föreslagna 1 mom. stadgas uttryckligen att Kriminalvårdsföreningen underrättar åklagaren om hinder för att samhällstjänsten utförs inom den maximitid som anges i lagen. Maximitiden kan vara ett år från det domen blev verkställbar, enligt vad som stadgas i 5 § 1 mom. Den kan också vara längre än ett år, men högst ett år och tre månader, vilket är den tid man kommit fram till efter det att Kriminalvårdsföreningen har förlängt tiden med stöd av 6 § 2 mom.

I den gällande lagen finns inte heller något stadgande motsvarande andra meningen i det föreslagna 1 mom. om att ett ärende som gäller hinder för utförande av tjänsten förs till domstol av allmänna åklagaren. För tydlighets skull föreslås att även detta nämns i lagen. I praktiken har man redan vid tillämpningen av den gällande lagen iakttagit det förfarande som här avses.

I 9 § 2 mom. föreslås bli stadgat om de alternativ som står domstolen till buds i fall av förhinder. Innehållsmässigt motsvarar lagrummet 9 § 2 mom. i den gällande lagen.

10 §. *Förfarande vid förvandling till fängelsestraff.* Den föreslagna 10 § har i det närmaste samma innehåll som 10 § i den gällande lagen. Underrätternas namn har ändrats att motsvara gällande lagstiftning. I och med att innehållet i 8 och 9 §§ har grupperats på ett nytt sätt, måste hänvisningen i 10 § gälla både 8 och 9 §§.

11 §. *Nytt fängelsestraff.* Paragrafen om nytt fängelsestraff gäller två utgångslägen. Ett nytt straff kan dömas ut antingen separat från samhällstjänststraffet eller gemensamt med det. Ett separat straff blir i ett typfall aktuellt då den som har dömts till samhällstjänst har gjort sig skyldig till ett nytt brott efter det att denna dom gavs. I princip är det också möjligt att brottet har begåtts klart tidigare än det brott som ledde till samhällstjänst domen, och att man då också för det

tidigare brottet skall döma till ett separat straff. Sådana fall är dock sällsynta.

Stadganden motsvarande det föreslagna 1 mom. ingår i sista meningen i 8 § 1 mom. i den gällande lagen. Det föreslagna stadgandet är skrivet på ett annat sätt, men innehållet är detsamma. Åklagaren kunde underrätta Kriminalvårdsföreningen om ett brott som skall komma upp till behandling i domstol, både då ett separat fängelsestraff är att vänta för ett brott som är under åtalsprövning och då straffet blir gemensamt med samhällstjänststraffet. Kriminalvårdsföreningen skall efter att ha fått meddelandet förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten inleds eller fortsätter, oberoende av om det eventuella fängelsestraffet kommer att bli ett separat straff eller gemensamt med samhällstjänsten.

Utgångsläget är att det är mera motiverat att åklagaren underrättar Kriminalvårdsföreningen i de fall då ett med samhällstjänststraffet gemensamt fängelsestraff är att vänta, eftersom ett sådant straff enligt det föreslagna 3 mom. direkt med stöd av lag förhindrar verkställigheten av samhällstjänsten. Till övriga delar bör åklagaren när han överväger hur det kommande fängelsestraffet påverkar den redan utdömda samhällstjänsten beakta samma omständigheter som domstolen när den överväger ett verkställighetsförbud enligt 2 mom.

Möjligheten att på basis av en dom förbjuda en opåbörjad eller redan inledd samhällstjänst kvarstår enligt det föreslagna 2 mom. oförändrad i de fall då ett nytt fängelsestraff som är separat från den tidigare utdömda samhällstjänsten döms ut. Till denna del motsvarar momentet 11 § 1 mom. i den gällande lagen. I de fall då det nya straffet inte fastställs som gemensamt med det tidigare samhällstjänststraffet, tillämpas 3 mom. I det föreslagna 2 mom. konstateras inte längre som i den nuvarande lagen att det tillämpas när en domstol dömer någon till fängelse "för ett eller flera brott". Detta är klart också utan att det sägs ut.

Enligt 2 mom. får domstolen fritt pröva om den vill förbjuda verkställigheten. Den viktigaste grunden är då hur grovt brottet har varit. Om det nya straffet mäts i dagar, är det ofta onödigt att avbryta verkställigheten av samhällstjänsten. Om strafflängden blir mellan tre månader och ett år, kan de omständigheter som talar för respektive mot ett avbrott ofta väga lika tungt. Om straffet

för det nya brottet blir ett år, börjar det redan vara regel att verkställigheten förbjuds. I de fall då den dömda häktas på grund av att domen är sträng, har regeln nästan inga undantag. Också om den dömda häktas på andra grunder sker det ofta i sådana fall då det inte längre är möjligt eller motiverat att fortsätta med samhällstjänsten.

Vid prövningen skall man beakta dels hur grovt det nya brottet har varit, dels hur mycket av samhällstjänsten som återstår när beslutet ges. Ju mindre tjänstgöring som återstår, desto mindre motiverat är ett avbrott.

Om straffet för det nya brottet blir fängelse i enlighet med 3 § 1 mom. av den anledningen att nya brott som begås efter en tidigare samhällstjänst dom förhindrar utdömande av samhällstjänst, är det vanligen inte nödvändigt att förbjuda verkställigheten av den tidigare samhällstjänsten. Att det nya straffet döms ut i form av fängelse uppfyller redan de krav som förnyandet av brotten ställer på strängheten i straffhelheten.

Det torde vara mycket ovanligt att det för en person som nyligen har dömts till samhällstjänst skulle bli aktuellt med ett villkorligt fängelsestraff för ett nytt brott. För en sådan lösning i valet av straff krävs mycket starka motiveringar. Men om man går in för detta, kan det knappast finnas behov att förbjuda verkställigheten av samhällstjänsten. Enligt det föreslagna 2 mom. är ett förbud i detta fall inte ens möjligt.

Det föreslagna 3 mom. gäller sådana situationer där ett gemensamt fängelsestraff döms ut tillsammans med det tidigare samhällstjänststraffet. Ett motsvarande stadgande ingår i 11 § 2 mom. i den gällande lagen. En väsentlig ändring görs dock i innehållet. I ett sådant läge skall domstolen inte längre få pröva om verkställigheten av samhällstjänsten skall förbjudas, utan förbudet följer direkt av lagen. När ett gemensamt fängelsestraff har bestämts finns det inte längre något sådant samhällstjänststraff vars verkställighet kunde fortgå. Visserligen når meddelandet om det gemensamma fängelsestraffet inte alltid omedelbart justitieministeriets fängvårdsavdelning och Kriminalvårdsföreringen, vilka svarar för verkställigheten av samhällstjänsten. Därför kunde samhällstjänsten i praktiken fortgå en tid också efter det att det gemensamma straffet har bestämts.

Ett gemensamt fängelsestraff kan dömas ut för ett sådant brott där verkställigheten av

den redan tidigare utdömda samhällstjänsten har hunnit börja och för något annat brott. I ett sådant fall kommer det gemensamma straffet de facto att bli avtjänat som en kombination av samhällstjänst och ovillkorligt fängelse. Däremot finns det i förslaget inga stadganden enligt vilka sådana kombinationsstraff avsiktligt kunde dömas ut.

Om ett förordnande att den återstående samhällstjänsten skall avtjänas i form av fängelse stadgas inte längre i 3 mom., i motsats till det gällande 11 § 2 mom. När verkställigheten är avbruten med stöd av 3 mom., räknar justitieministeriets fängvårdsavdelning i enlighet med 12 § 2 mom. ut den tid av samhällstjänststraffet som återstår att avtjänas i form av fängelse.

Enligt 3 mom. skall både ett ovillkorligt och ett villkorligt fängelsestraff ha den inverkan att verkställigheten av samhällstjänsten avbryts. Ett gemensamt straff skall i själva verket i dessa fall inte fastställas som villkorligt, när stadgandena i 7 kap. strafflagen tillämpas på det sätt som avses i lagen. Ett senare bestämt gemensamt straff får nämligen inte vara lindrigare än det ursprungliga straffet. Men eftersom ett sådant slutresultat inte direkt har förbjudits i lagen, måste dess följder med tanke på verkställigheten av den tidigare samhällstjänsten framgå av lagen. Enligt det föreslagna 3 mom. skall bestämmandet av ett villkorligt straff inte leda till ett förbud att verkställa ett tidigare samhällstjänststraff. Ett sådant resultat ligger i dessa fall så nära som möjligt det som avsågs när 7 kap. strafflagen stiftades.

I det föreslagna 4 mom. konstateras på samma sätt som i det gällande 11 § 3 mom. att sökande av ändring inte påverkar ett verkställighetsförbud som domstolen har meddelat med stöd av 2 mom. Ändringssökande påverkar enligt 4 mom. inte heller ett verkställighetsförbud som uppstår direkt enligt 3 mom.

12 §. *Avdragande på grund av ett verkställt straff.* Det föreslagna 12 § 1 mom. motsvarar fränsett vissa språkliga ändringar 11 a § 1 mom. i den gällande lagen.

Också det föreslagna 2 mom. motsvarar till väsentliga delar 11 a § 2 mom. i den gällande lagen. Stadgandet har dock i någon mån omarbetats därför att domstolen inte enligt 11 § längre beslutar om förbud att verkställa samhällstjänsten i de fall då samhällstjänsten förvandlas till fängelse i samband med att ett gemensamt straff bestäms. I

ett sådant fall behöver domstolen inte heller uttala sig om längden av det fängelsestraff som återstår att verkställa, utan straffet räknas ut av justitieministeriets fängenvårdsavdelning.

Något stadgande som motsvarar det här föreslagna 3 mom. finns inte i den gällande lagen. Ett gemensamt samhällstjänststraff skall enligt första meningen i 3 mom. förkortas med den andel som tidigare har verkställts i form av samhällstjänst. Orsaken till förkortningen är så självklar att behovet av ett uttryckligt stadgande om förkortning kan ifrågasättas. Men då det i 12 § stadgas om alla övriga fall av förkortning och då det i 2 kap. 1 a § 3 mom. lagen om verkställighet av straff stadgas om hur ett gemensamt fängelsestraff skall förkortas med ett verkställt fängelsestraff, bör det här föreslagna stadgandet i konsekvensens namn tas in i lagen.

Enligt momentets andra mening skall samhällstjänststraffet också förkortas med ett antal timmar som motsvarar den del av straffet som har avtjänats som fängelse. Detta stadgande kommer mycket sällan att tillämpas, eftersom det enligt 3 § 2 mom. är förbjudet att fastställa samhällstjänst som ett gemensamt straff för flere brott, om oavkortligt fängelse tidigare har bestämts som straff för något av dem. Förbudet innebär att tillämpningsbehovet blir mycket litet. Alldeles onödigt är stadgandet dock inte, eftersom förbudet bara gäller sådana fall där fängelsestraffet har givits i samma rättsinstans som det gemensamma straffet eller i högre rättsinstans. Om ändring söks kan man således också i fortsättningen i verkställighetsskedet bli tvungen att avgöra hur mycket ett gemensamt samhällstjänststraff skall förkortas på grund av att en del av det har avtjänats i form av fängelse. En sådan situation kan uppstå om den dömde i tiden har nöjt sig med den del av det gemensamma straffet som har gått i verkställighet, men överklagar det gemensamma fängelsestraff som senare bestäms, och hovrätten på grund av besvären bestämmer att det gemensamma straffet skall vara samhällstjänst.

Det föreslagna 4 mom. avviker från 11 a § 3 mom. i den gällande lagen endast däri att uttrycket "den samhällstjänst som redan har utförts" har förkortats till "samhällstjänsten". Tillämpningsområdet för det föreslagna 12 § 4 mom. är nämligen större än för motsvarande stadgande i den gällande lagen, därför

att räkneregeln gäller också de fall som avses i andra meningen i det föreslagna 3 mom. I dessa fall har endast fängelsestraff avtjänats, men ingen samhällstjänst. Samhällstjänsten har då bestämts, men den har ännu inte utförts.

Samhällstjänsten förkortas med det avtjänade fängelsestraffet på samma sätt som ett gemensamt fängelsestraff förkortas med den del som har utförts i form av samhällstjänst. Vid förkortningen används den ursprungliga förvandlingsrelationen och bl.a. vid avrundning används det räknasätt som är fördelaktigast för den dömde.

13 §. *Närmare stadganden.* I paragrafens 1 mom. finns ett sedanligt bemyndigande att utfärda förordningar.

Enligt det föreslagna 14 § 2 mom. förblir förordningen om försöksverksamhet med samhällstjänst och förordningen om verkställighet av samhällstjänst i kraft trots att giltighetstiden för lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst löper ut. Förordningarna har utfärdats med stöd av 12 § i den gällande lagen.

14 §. *I kraftträdelse- och övergångsstadganden.* Enligt det föreslagna 14 § 1 mom. skall lagen träda i kraft den 1 januari 1997. Inga omfattande övergångsstadganden föreslås. De övergångsstadganden som ingår i den gällande lagen var nödvändiga därför att lagen var tidsbegränsad. Frågan om den föreslagna eller den tidigare lagen skall tillämpas avgörs enligt de allmänna stadgandena i 3 § 1 och 2 mom. förordningen om införande av strafflagen. Enligt huvudregeln i paragrafens 1 mom. är således brottstidpunkten avgörande för om den tidigare eller den nya lagen skall tillämpas på brottet. I vissa fall skall, enligt 3 § 2 mom. förordningen om införande av strafflagen, i stället för den lag som gäller när brottet begicks tillämpas den nya lagen, om den leder till ett lindrigare slutresultat.

Det stadgande i 3 § 3 mom. förordningen om införande av strafflagen som gäller tillämpning av en lag som är i kraft endast en viss tid är för sin del inte avsett för fall som dessa, trots att lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst är tidsbegränsad. För det första har samhällstjänsten inte samband med undantagsförhållanden, vilka betonas i motiveringen till förordningens 3 § 3 mom. Man kan också fråga sig om avsikten med lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst har varit "att lagen skall vara i kraft

endast en viss tid" på det sätt som anges i förordningens 3 § 3 mom., eftersom ett beaktansvärt alternativ redan när lagen stiftades var att det stiftas en bestående lag om samhällstjänst omedelbart när giltighetstiden för försökslagen hade löpt ut.

Den föreslagna lagens 3 § 1 mom., som avgränsar användningsområdet för samhällstjänsten, avviker från motsvarande stadgande i den gällande lagen däri att enligt den nya lagen skall samhällstjänst dömas ut om de formella kriterierna uppfylls, och det inte finns något sådant hinder som nämns i slutet av momentet. Enligt den gällande lagen kan domstolen när de formella kriterierna uppfylls fritt överväga om den vill välja samhällstjänst eller fängelse. Avsikten är inte att genom den nya lagen avsevärt öka antalet samhällstjänstdomar, utan närmast att förenhetliga domstolspraxis. Det är dock möjligt att förenhetligandet i praktiken framför allt innebär att antalet domar ökar vid de domstolar där man i dag mera sällan än i genomsnitt dömer till samhällstjänst. Det faktum att tidigare samhällstjänstdomar kan utgöra ett hinder för nya sådana kommer å andra sidan att vid vissa domstolar något minska domarna till samhällstjänst. I enskilda fall kan den nya lagen således leda till antingen ett lindrigare eller ett strängare slutresultat än den tidigare lagen. I de fall då slutresultatet blir lindrigare skall man enligt första meningen i 3 § 2 mom. förordningen om införande av strafflagen tillämpa den nya lagen också på brott som har begåtts innan lagen trädde i kraft.

Stadgandet om val av straffart i den nya lagen kan i hovrätten bli tillämpligt också i sådana fall då tingsrätten har avgjort målet innan lagen trädde i kraft. Så kommer att ske om tingsrätten har låtit bli att döma ut samhällstjänst på någon sådan grund som inte nämns i den föreslagna 3 §. Ett ovillkorligt fängelsestraff är väsentligt strängare än en samhällstjänst på det sätt som avses i den senare meningen i 3 § 2 mom. förordningen om införande av strafflagen.

Det föreslagna nya förbudet att utdöma gemensamma samhällstjänststraff som ingår i 3 § 3 mom. tillämpas i regel endast på brott som har begåtts efter det att den nya lagen trädde i kraft. Det avgörande är när det brott som leder till ett fängelsestraff har begåtts. Om brottet har begåtts innan den nya lagen trädde i kraft, är det i princip tillåtet att döma ut en gemensam samhälls-

tjänst. Rekommendabelt är det dock inte, men det är det inte heller i dag.

Om man tillämpar huvudregeln som bygger på brottstidpunkten löser sig också frågan om vilka brott verkställighetsförbudet enligt det föreslagna 11 § 3 mom. skall tillämpas på. Om det brott som innebär att det gemensamma straffet skall avtjänas som fängelse har begåtts medan den tidigare lagen var i kraft, är det möjligt att tillåta att en samhällstjänst som ingår i det gemensamma straffet slutförs.

Enligt 2 mom. i övergångsstadgandena i 1992 års lag om ändring av lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (272/92) kan samhällstjänst dömas ut även om straffet enligt stadgandena om införande av enhetsstraffsystemet fortfarande i enlighet med tidigare lag skall sammanläggas med ett annat straff. I den föreslagna bestående lagen finns inte längre något motsvarande stadgande. Övergångsstadganden av denna typ gör lagen mindre klar. När den nu föreslagna lagen träder i kraft den 1 januari 1997 har det redan förflutit nästan fem år sedan enhetsstraffsystemet trädde i kraft. Efter en så lång tid är det mycket osannolikt att en domstol blir tvungen att ge ett sådant straff som kan förvandlas till samhällstjänst och på vilket skall tillämpas stadgandena om sammanläggning av straff, vilka upphävdes den 1 april 1992.

I förordningen om försöksverksamhet med samhällstjänst och förordningen om verkställighet av samhällstjänst behövs bara några smärre ändringar. Därför är det förnuftigt att låta förordningarna förbli i kraft, trots att giltighetstiden för lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst, med stöd av vilken förordningarna har utfärdats, löper ut. Det måste finnas ett särskilt stadgande om att förordningarna förbli i kraft, för i annat fall upphör förordningarna att gälla samtidigt som lagen. Ett sådant stadgande föreslås bli intaget här som 14 § 2 mom.

Det föreslagna 14 § 3 mom. behövs därför att när lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst stiftades beredd man sig också på möjligheten att samhällstjänsten skulle avskaffas när försökstiden hade löpt ut. Med tanke på denna möjlighet intogs i 13 § ett stadgande enligt vilket redan utdömda straff hade kunnat verkställas trots att giltighetstiden för försökslagen hade löpt ut. Man ville också säkerställa att de dömda inte skulle hindras från att till fullo utnyttja sin besvär-

rätt även om försöket upphörde. Enligt 13 § 3 mom. i den gällande lagen skall lagen därför till vissa delar tillämpas även efter det att dess giltighetstid har upphört.

Eftersom det enligt propositionen nu efter försökstiden skall stiftas en ny bestående lag om samhällstjänst, behöver den tidigare lagen inte tillämpas för att verkställigheten och besvärsmöjligheterna skall garanteras. I syfte att undvika oklarheter stadgas här i 2 mom. uttryckligen att 13 § 3 mom. i den tidigare lagen inte längre tillämpas när den nya lagen har trätt i kraft.

1.2. Strafflagen

2 kap. 1 § 1 mom. När försöket med samhällstjänst inleddes i en del av landet år 1991 ansågs det inte nödvändigt att ta in samhällstjänsten i förteckningen över allmänna straff i 2 kap. 1 § 1 mom. strafflagen. När det nu föreslås att samhällstjänsten skall bli en bestående del av straffsystemet, bör den också fogas till förteckningen över straff i strafflagen.

1.3. Lagen om verkställighet av straff

2 kap. 1 a § 4 mom. I den gällande lagen finns inga uttryckliga stadganden med tanke på att ett fängelsestraff som är under verkställighet förvandlas till samhällstjänst på grund av att ett gemensamt straff fastställs. Dessa fall har gett upphov till problem vid verkställigheten av straffen. I 3 § 3 mom. i den föreslagna lagen om samhällstjänst ingår ett stadgande som i regel förhindrar ett sådant slutresultat. Men i vissa situationer kan ett fängelsestraff under verkställighet på grund av ändringssökande fortfarande förvandlas till samhällstjänst. Därför föreslås för tydlighets skull till 2 kap. 1 a § lagen om verkställighet av straff bli fogat ett nytt 4 mom., enligt vilket en fånge i ett sådant fall omedelbart skall frigges för att avtjäna sitt samhällstjänststraff. I praktiken frigges fången genast när straffanstalten har fått meddelande om den högre rättsinstansens avgörande, genom vilket det gemensamma straffet bestäms vara samhällstjänst.

1.4. Lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel

8 § 3 mom. I lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/73) föreslåsbara en teknisk ändring. Hänvisningen i 8 § 3 mom. till lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst föreslås bli slopad. När den bestående lagen om samhällstjänst har trätt i kraft kommer ersättningsstadgandet att gälla både sådana skador som orsakats av dem som dömts till samhällstjänst med stöd av den bestående lagen och sådana skador som orsakats av dem som dömts med stöd av den nuvarande försökslagen.

1.5. Lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter

1 § 3 mom. Också 1 § 3 mom. lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter föreslås bli ändrat så att där inte längre ingår någon hänvisning till lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

De förordningar som gäller samhällstjänsten skall förbli i kraft trots att det stiftas en ny lag. Vissa smärre ändringar planeras bli gjorda i förordningarna samtidigt som lagen om samhällstjänst träder i kraft. Ändringarna gäller sådana fall då man inte fått tag på den som har dömts till samhällstjänst, och förfarandet när saken förs till domstol. Här har olika myndigheter delvis haft olika åsikter. Genom att ändra förordningarna avser man se till att dessa situationer inte längre skall lämna rum för tolkning.

3. Ikraftträdande

I propositionen föreslås att lagarna skall träda i kraft vid ingången av år 1997. Lagarna måste träda i kraft då, för att samhällstjänststraff skall kunna dömas ut utan avbrott också efter det att giltighetstiden för den nuvarande lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst har löpt ut.

Med stöd av vad som anförts ovan, föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om samhällstjänst

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Samhällstjänst

Samhällstjänst är ett straff som döms ut i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff. Den omfattar minst 20 och högst 200 timmar regelbundet, oavlönat arbete som utförs under övervakning.

Högst fem timmar av ett samhällstjänststraff kan dock avtjänas så att service avsedd att minska rusmedelsproblem anlitas på ett sätt som Kriminalvårdsförningen godkänner.

2 §

Verkställighet av samhällstjänst

För verkställigheten av samhällstjänsten svarar Kriminalvårdsförningen.

3 §

Dömande till samhällstjänst

En gärningsman

- 1) som döms till fängelse,
- 2) för vilken fastställs ett gemensamt fängelsestraff, eller
- 3) för vilken det bestäms att ett villkorligt fängelsestraff helt eller delvis skall verkställas

döms till samhällstjänst i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff som är utdömt för en viss tid, högst åtta månader, om inte ovillkorliga fängelsestraff, tidigare samhällstjänststraff eller andra vägande skäl skall anses utgöra hinder för att ett samhällstjänststraff döms ut.

Vad 7 kap. 6—8 §§ strafflagen stadgar om bestämmande av ett gemensamt straff för den som redan har dömts till fängelsestraff skall också tillämpas om han har dömts till samhällstjänst. Vid tillämpning av 7 kap. 6 §

strafflagen jämställs en dom som avser samhällstjänst med en dom som avser ett ovillkorligt fängelsestraff.

Samhällstjänst kan inte bestämmas som gemensamt straff för brott, om ett ovillkorligt fängelsestraff redan har bestäms för något av dem i samma eller högre rättsinstans.

4 §

Samtycke och lämplighet

För att gärningsmannen skall kunna dömas till samhällstjänst krävs att han har samtyckt till att utföra sådan och att det kan antas att han kommer att klara av den.

5 §

Tidpunkt för verkställigheten

Verkställigheten av samhällstjänsten skall inledas utan dröjsmål, och tjänstgöringen skall slutföras inom ett år från det domen blev verkställbar, om inte något annat följer av 6 § 2 mom. eller 9 § 2 mom. Om tjänstgöringen har avbrutits på grund av att den dömd misstänks för att grovt ha brutit mot villkoren för tjänsten eller på grund av att åklagaren har meddelat att den dömd kommer att åtalas för ett nytt brott, men domstolen dock tillåter att tjänstgöringen fortgår, inräknas i maximitiden på ett år inte den tid under vilken tjänstgöringen har varit avbruten.

Verkställigheten kan på grundvalen av tingsrättens dom påbörjas innan domen har vunnit laga kraft, om den dömd samtycker till verkställigheten och har nöjt sig med domen till den del han har dömts till samhällstjänst.

Samhällstjänst preskriberas på samma sätt som motsvarande fängelsestraff enligt 8 kap. strafflagen.

6 §

Tjänstgöringsplan

För utförande av samhällstjänsten fastställer Kriminalvårdsföreningen en tjänstgöringsplan med ett detaljerat tidsschema och övriga villkor för samhällstjänsten.

Kriminalvårdsföreningen kan av särskilda skäl med högst tre månader i sänder förlänga den tid inom vilken samhällstjänsten enligt tjänstgöringsplanen skall utföras. Tiden får inte heller då den förlängts på detta sätt överstiga ett år och tre månader.

7 §

Tjänstgöringsvillkor

Den som har dömts till samhällstjänst skall, med iakttagande av den tjänstgöringsplan som har fastställts för honom och de föreskrifter och anvisningar som har meddelats honom, samvetsgrant utföra de uppgifter som han har ålagts.

Om den dömda handlar i strid med tjänstgöringsplanen eller andra villkor, skall Kriminalvårdsföreningen ge honom en muntlig eller skriftlig anmärkning.

8 §

Grovt brott mot tjänstgöringsvillkoren

Om den dömda inte börjar utföra samhällstjänsten eller om han avbryter den eller på något annat sätt grovt bryter mot villkoren för tjänsten, skall Kriminalvårdsföreningen utan dröjsmål anmäla saken till allmän åklagare. Samtidigt skall Kriminalvårdsföreningen förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten skall avbrytas.

Om samhällstjänsten enligt åklagarens bedömning skall förvandlas till fängelse, skall han utan dröjsmål yrka det vid den domstol inom vars domkrets den till samhällstjänst dömda bor eller stadigvarande vistas, som i första instans har avgjort det brottmål i vilket samhällstjänsten dömdes ut eller som prövar ett åtal för ett brott som den dömda har begått. Vid behov skall åklagaren bestämma att en undersökning skall utföras i saken.

Om domstolen anser att den dömda grovt har brutit mot villkoren för tjänsten, skall

den förvandla den utförda delen av samhällstjänsten till ett ovillkorligt fängelsestraff som inte får vara kortare än fyra dagar.

9 §

Hinder för utförande av tjänsten

Kan samhällstjänsten av någon annan orsak än en som nämns i 8 § inte utföras inom den maximitid som anges i 5 § 1 mom, skall Kriminalvårdsföreningen underrätta allmänna åklagaren om saken. Åklagaren för saken till den domstol som avses i 8 § 2 mom.

Domstolen får förlänga den tid inom vilken tjänstgöringen skall verkställas eller förvandla den utförda delen av samhällstjänsten till ett ovillkorligt fängelsestraff. Av särskilda skäl kan den redan utförda tjänstgöringen anses som fullt avtjänat straff.

10 §

Förfarande vid förvandling till fängelsestraff

När ett mål som avses i 8 eller 9 § behandlas är tingsrätten domför också med ordföranden ensam. Om domstolen anser att målet skall behandlas av en fulltalig domstol, skall det överföras till en sådan behandling.

Innan målet avgörs skall svaranden få tillfälle att bli hörd. Om svaranden är frånvarande när domen avkunnas, skall han omedelbart underrättas om vilken dag målet avgjordes och om domstolens avgörande och dessutom tillsändas fullföljdsanvisningar. I övrigt skall i tillämpliga delar iaktas vad som stadgas om rättegång i brottmål.

11 §

Nytt fängelsestraff

Om åklagaren beslutar att åtala en person som utför samhällstjänst för ett brott som enligt åklagarens bedömning kan medföra fängelsestraff, kan åklagaren underrätta Kriminalvårdsföreningen om saken i syfte att förbjuda verkställigheten av tjänstgöringen. Kriminalvårdsföreningen skall när den har fått meddelandet förbjuda att tjänstgöringen inleds eller fortsätts.

När en person som tidigare har dömts till samhällstjänst döms till ett ovillkorligt fängelsestraff som är separat från detta straff,

kan domstolen samtidigt förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten inleds eller fortsätts. När domstolen förbjuder verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst skall den bestämma att den återstående delen av samhällstjänsten skall avtjänas som fängelse.

När ett gemensamt ovillkorligt fängelsestraff har dömts ut tillsammans med en tidigare utdömd samhällstjänst i de fall som avses i 7 kap. 6, 7 eller 8 § strafflagen, får verkställigheten av samhällstjänsten inte längre fortgå.

Ett beslut genom vilket verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst har förbjudits och ett förbud om vilket stadgas i 3 mom. skall iakttagas även om det överklagas.

12 §

Avdrag på grund av ett verkställt straff

Om en dom som avser samhällstjänst har gått i verkställighet fastän den inte har vunnit laga kraft och domen med anledning av ändringsökande ändras till fängelse, skall justitieministeriets fängervårdsavdelning från fängelsestraffet dra av den tid som motsvarar den del av straffet som redan har verkställts som samhällstjänst.

Ett motsvarande avdrag skall göras när domstolen har förbjudits att samhällstjänsten verkställs men inte har bestämt längden av den del av straffet som skall verkställas som fängelse, eller när en del av det gemen-

samma fängelsestraffet har avtjänats i form av samhällstjänst.

Fängervårdsavdelningen skall från ett gemensamt samhällstjänststraff dra av den andel som tidigare har utförts i form av samhällstjänst. Från ett gemensamt samhällstjänststraff skall också dras av en tid som motsvarar den del av straffet som har avtjänats som fängelse.

Vid beräkandet av avdraget iakttagas samma förvandlingsrelation mellan fängelse och samhällstjänst som iaktogs när samhällstjänsten fastställdes. När avdraget räknas ut används det förvandlingssätt som är fördelaktigast för den dömd.

13 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

14 §

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

De förordningar som utfärdats med stöd av 12 § lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90) förblir fortfarande i kraft när nämnda lag upphör att gälla.

När denna lag har trätt i kraft tillämpas inte 13 § 3 mom. lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst.

2.

Lag**om ändring av 2 kap. 1 § strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 2 kap. 1 § 1 mom. strafflagen, sådant detta lagrum lyder i lag av den 21 januari 1983 (67/83), som följer:

2 kap.

böter och ordningsbot.

Om straffen

1 §

Allmänna straff är fängelse, samhällstjänst,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

3.

Lag**om ändring av lagen om verkställighet av straff**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 kap. 1 a § lagen den 19 december 1889 om verkställighet av straff, sådant detta lagrum lyder i lag av den 19 april 1991 (703/91), ett nytt 4 mom. som följer:

2 kap.

Allmänna stadganden om fängelsestraff och om förvandlingsstraff för böter

1 a §

Om ett gemensamt samhällstjänststraff döms ut i stället för ett fängelsestraff som

har gått i verkställighet och ett fängelsestraff som döms ut för ett annat brott, skall verkställigheten av fängelsestraffet upphöra omedelbart när meddelande om det gemensamma straffet har erhållits.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

4.

Lag**om ändring av 8 § lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 3 mom. lagen den 21 december 1973 om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/73), sådant detta lagrum lyder i lag av den 27 mars 1992 (273/92), som följer:

8 §

Enligt denna lag ersätts dessutom sakskada som någon som dömts till samhällstjänst, medan han utför arbete som hör till samhällstjänsten har orsakat den som har ordnat tjänstgöringsplatsen eller en utomstående. Den som har ordnat tjänstgöringsplatsen

skall också ersättas för vad han enligt 3 kap. 1 § 3 mom. skadeståndslagen har blivit skyldig att betala till utomstående för skada som orsakats medan arbete som hör till samhällstjänsten utförs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

5.

Lag**om ändring av 1 § lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § 3 mom. lagen den 30 december 1946 om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter (894/46), sådant detta lagrum lyder i lag av den 14 december 1990 (1106/90), som följer:

1 §

Denna lag tillämpas även på den som i stället för att hållas i anstalt har förordnats till eller placerats i arbete utom anstalt eller

som utför arbete som hör till samhällstjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

Helsingfors den 4 oktober 1996

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Kari Häkämies*

1.

Lag om samhällstjänst

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

Gällande lydelse

2 §

Samhällstjänst är ett straff som döms ut i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff. Den innebär ett bestämt antal timmar oavlönat regelbundet arbete som utförs under övervakning. Högst fem timmar av ett samhällstjänststraff kan dock avtjänas så att service inom missbrukarvården anlitas på ett sätt som Kriminalvårdsföreningen godkänner.

För verkställigheten av samhällstjänsten svarar Kriminalvårdsföreningen.

3 §

Domstolen kan

- 1) när den dömer till fängelse,
- 2) när den bestämmer ett gemensamt fängelsestraff eller
- 3) när den bestämmer att ett villkorligt fängelsestraff helt eller delvis skall verkställas

döma till samhällstjänst som straff i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff som den har bestämt till högst åtta månader.

Föreslagen lydelse

1 §

Samhällstjänst

Samhällstjänst är ett straff som döms ut i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff. Den omfattar *minst 20 och högst 200 timmar regelbundet, oavlönat* arbete som utförs under övervakning.

Högst fem timmar av ett samhällstjänststraff kan dock avtjänas så att service *avsedd att minska rusmedelsproblem* anlitas på ett sätt som Kriminalvårdsföreningen godkänner.

2 §

Verkställighet av samhällstjänst

För verkställigheten av samhällstjänsten svarar Kriminalvårdsföreningen.

3 §

Dömande till samhällstjänst

En gärningsman

- 1) *som döms* till fängelse,
- 2) *för vilken fastställs* ett gemensamt fängelsestraff, eller
- 3) *för vilken det bestäms* att ett villkorligt fängelsestraff helt eller delvis skall verkställas

döms till samhällstjänst i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff som *är utdömt för en viss tid, högst åtta månader, om inte ovillkorliga fängelsestraff, tidigare samhällstjänststraff eller andra vägande skäl skall anses utgöra hinder för att ett samhällstjänststraff döms ut.*

Gällande lydelse

Till samhällstjänst skall dömas i minst 20 och högst 200 timmar.

Vad som i 7 kap. 6, 7 och 8 §§ strafflagen stadgas om bestämmande av ett gemensamt straff för den som redan har dömts till fängelsestraff skall också tillämpas om han har dömts till samhällstjänst. Vid tillämpning av 7 kap. 6 § strafflagen jämställs en dom som avser samhällstjänst med en dom som avser ett ovillkorligt fängelsestraff.

4 §

För att gärningsmannen skall kunna dömas till samhällstjänst krävs att han har samtyckt till att utföra sådan och att det kan antas att han kommer att klara av den.

5 §

Verkställigheten av samhällstjänsten skall inledas utan dröjsmål, och tjänstgöringen skall slutföras inom ett år från det domen blev verkställbar, om inte något annat följer av 6 § 2 mom. eller 9 § 2 mom. Om tjänstgöringen har avbrutits på grund av att den dömde misstänks för att grovt ha brutit mot villkoren för tjänsten eller på grund av att åklagaren har meddelat att den dömde kommer att åtalas för ett nytt brott, men domstolen dock tillåter att tjänstgöringen fortgår, inräknas i maximitiden på ett år inte den tid under vilken tjänstgöringen har varit avbruten.

Verkställigheten kan med den dömdes samtycke påbörjas innan domen har vunnit laga kraft, om den dömde har nöjt sig med domen till den del han har dömts till samhällstjänst.

Samhällstjänst preskriberas på samma sätt som motsvarande fängelsestraff enligt 8 kap. strafflagen.

Föreslagen lydelse

(se 1 § 1 mom.)

Vad 7 kap. 6—8 §§ strafflagen stadgas om bestämmande av ett gemensamt straff för den som redan har dömts till fängelsestraff skall också tillämpas om han har dömts till samhällstjänst. Vid tillämpning av 7 kap. 6 § strafflagen jämställs en dom som avser samhällstjänst med en dom som avser ett ovillkorligt fängelsestraff.

Samhällstjänst kan inte bestämmas som gemensamt straff för brott, om ett ovillkorligt fängelsestraff redan har bestämts för någon av dem i samma eller högre rättsinstans.

4 §

Samtycke och lämplighet

För att gärningsmannen skall kunna dömas till samhällstjänst krävs att han har samtyckt till att utföra sådan och att det kan antas att han kommer att klara av den.

5 §

Tidpunkt för verkställigheten

Verkställigheten av samhällstjänsten skall inledas utan dröjsmål, och tjänstgöringen skall slutföras inom ett år från det domen blev verkställbar, om inte något annat följer av 6 § 2 mom. eller 9 § 2 mom. Om tjänstgöringen har avbrutits på grund av att den dömde misstänks för att grovt ha brutit mot villkoren för tjänsten eller på grund av att åklagaren har meddelat att den dömde kommer att åtalas för ett nytt brott, men domstolen dock tillåter att tjänstgöringen fortgår, inräknas i maximitiden på ett år inte den tid under vilken tjänstgöringen har varit avbruten.

Verkställigheten kan på grundvalen av tingsrättens dom påbörjas innan domen har vunnit laga kraft, om den dömde samtycker till verkställigheten och har nöjt sig med domen till den del han har dömts till samhällstjänst.

Samhällstjänst preskriberas på samma sätt som motsvarande fängelsestraff enligt 8 kap. strafflagen.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

6 §

För utförande av samhällstjänsten fastställer Kriminalvårdsföreningen en tjänstgöringsplan med ett detaljerat tidsschema och övriga villkor för samhällstjänsten.

Kriminalvårdsföreningen kan av särskilda skäl med högst tre månader i sänder förlänga den tid inom vilken samhällstjänsten enligt tjänstgöringsplanen skall utföras. Tiden får inte heller då den förlängts på detta sätt överstiga ett år och tre månader.

7 §

Den som har dömts till samhällstjänst skall, med iakttagande av den tjänstgöringsplan som har fastställts för honom och de föreskrifter och anvisningar som har meddelats honom, samvetsgrant utföra de uppgifter som han har ålagts.

Om den dömda handlar i strid med tjänstgöringsplanen eller andra villkor, skall Kriminalvårdsföreningen ge honom en skriftlig anmärkning.

8 §

Om den dömda inte börjar utföra samhällstjänsten eller om han avbryter den eller på något annat sätt grovt bryter mot villkoren för tjänsten, skall Kriminalvårdsföreningen utan dröjsmål anmäla saken till allmän åklagare. Samtidigt skall Kriminalvårdsföreningen förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten skall avbrytas. Kriminalvårdsföreningen skall också förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten avbryts, om allmänna åklagaren meddelar att den som har dömts till samhällstjänst kommer att åtalas för ett brott som har begåtts efter att han dömdes till samhällstjänst och som enligt åklagarens bedömning kan medföra fängelsestraff.

Anser åklagaren att samhällstjänsten skall

6 §

Tjänstgöringsplan

För utförande av samhällstjänsten fastställer Kriminalvårdsföreningen en tjänstgöringsplan med ett detaljerat tidsschema och övriga villkor för samhällstjänsten.

Kriminalvårdsföreningen kan av särskilda skäl med högst tre månader i sänder förlänga den tid inom vilken samhällstjänsten enligt tjänstgöringsplanen skall utföras. Tiden får inte heller då den förlängts på detta sätt överstiga ett år och tre månader.

7 §

Tjänstgöringsvillkor

Den som har dömts till samhällstjänst skall, med iakttagande av den tjänstgöringsplan som har fastställts för honom och de föreskrifter och anvisningar som har meddelats honom, samvetsgrant utföra de uppgifter som han har ålagts.

Om den dömda handlar i strid med tjänstgöringsplanen eller andra villkor, skall Kriminalvårdsföreningen ge honom en *mundlig eller* skriftlig anmärkning.

8 §

Grovt brott mot tjänstgöringsvillkoren

Om den dömda inte börjar utföra samhällstjänsten eller om han avbryter den eller på något annat sätt grovt bryter mot villkoren för tjänsten, skall Kriminalvårdsföreningen utan dröjsmål anmäla saken till allmän åklagare. Samtidigt skall Kriminalvårdsföreningen förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten skall avbrytas.

(se 11 § 1 mom.)

Om samhällstjänsten enligt åklagarens be-

Gällande lydelse

förvandlas till fängelse, skall han utan dröjsmål yrka det vid den domstol som i första instans har avgjort det brottmål i vilket samhällstjänsten dömdes ut. Vid behov skall åklagaren bestämma att en undersökning skall utföras i saken.

(se 9 § 1 mom.)

Föreslagen lydelse

dömning skall förvandlas till fängelse, skall han utan dröjsmål yrka det vid den domstol inom vars domkrets den till samhällstjänst dömda bor eller stadigvarande vistas, som i första instans har avgjort det brottmål i vilket samhällstjänsten dömdes ut eller som prövar ett åtal för ett brott som den dömda har begått. Vid behov skall åklagaren bestämma att en undersökning skall utföras i saken.

Om domstolen anser att den dömda grovt har brutit mot villkoren för tjänsten, skall den förvandla den utförda delen av samhällstjänsten till ett ovillkorligt fängelsestraff som inte får vara kortare än fyra dagar.

9 §

Hinder för utförande av tjänsten

Om samhällstjänsten av någon annan orsak än den som nämns i 1 mom. inte kan utföras inom den maximitid som avses i 5 § 1 mom., skall saken likaså föras till domstolen.

Kan samhällstjänsten av någon annan orsak än *en* som nämns i 8 § inte utföras inom den maximitid som anges i 5 § 1 mom., skall Kriminalvårdsföreningen underrätta allmänna åklagaren om saken. Åklagaren för saken till den domstol som avses i 8 § 2 mom.

9 §

Om den dömda inte har börjat utföra samhällstjänsten eller om han har avbrutit den eller på något annat sätt grovt brutit mot villkoren för tjänsten, skall domstolen förvandla den utförda delen av samhällstjänsten till ett ovillkorligt fängelsestraff som inte får vara kortare än fyra dagar.

(se 8 § 3 mom.)

Kan samhällstjänsten av någon annan orsak än den som nämns i 1 mom. inte utföras inom den maximitid som anges i 5 § 1 mom, får domstolen förlänga den tid inom vilken tjänstgöringen skall verkställas eller förvandla den utförda delen av samhällstjänsten till ett ovillkorligt fängelsestraff. Av särskilda skäl kan den redan utförda tjänstgöringen anses som fullt avtjänat straff.

(se 9 § 1 mom.)

Domstolen får förlänga den tid inom vilken tjänstgöringen skall verkställas eller förvandla den utförda delen av samhällstjänsten till ett ovillkorligt fängelsestraff. Av särskilda skäl kan den redan utförda tjänstgöringen anses som fullt avtjänat straff.

Gällande lydelse

10 §

När ett mål som avses i 9 § behandlas är häradsrätten och rådstuvurätten domför också med ordföranden ensam. Om domstolen anser att målet skall behandlas av en fulltalig domstol, skall det överföras till en sådan behandling.

Innan målet avgörs skall svaranden få tillfälle att bli hörd. Om svaranden är frånvarande när utslaget avkunnas, skall han omedelbart underrättas om vilken dag målet avgjordes och om domstolens avgörande och dessutom tillsändas fullföljdsanvisningar. I övrigt skall i tillämpliga delar iakttas vad som stadgas om rättegången i brottmål.

11 §

(se 8 § 1 mom.)

När en domstol dömer någon till fängelse för ett eller flera brott och den dömde tidigare har dömts till samhällstjänst, får domstolen förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten påbörjas eller fortgår. Om domstolen förbjuder att en tidigare utdömd samhällstjänst verkställs, skall den bestämma att den återstående delen av samhällstjänsten skall avtjänas som fängelse.

Verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst kan förbjudas också när ett gemensamt straff bestäms i de fall som avses i 7 kap. 6, 7 eller 8 § strafflagen. Oberoende av förbudet skall domstolen bestämma att den del av det gemensamma straffet som inte avtjänas som samhällstjänst

Föreslagen lydelse

10 §

Förfarande vid förvandling till fängelsestraff

När ett mål som avses i 8 eller 9 § behandlas är tingsrätten domför också med ordföranden ensam. Om domstolen anser att målet skall behandlas av en fulltalig domstol, skall det överföras till en sådan behandling.

Innan målet avgörs skall svaranden få tillfälle att bli hörd. Om svaranden är frånvarande när domen avkunnas, skall han omedelbart underrättas om vilken dag målet avgjordes och om domstolens avgörande och dessutom tillsändas fullföljdsanvisningar. I övrigt skall i tillämpliga delar iakttas vad som stadgas om rättegång i brottmål.

11 §

Nytt fängelsestraff

Om åklagaren beslutar att åtala en person som utför samhällstjänst för ett brott som enligt åklagarens bedömning kan medföra fängelsestraff, kan åklagaren underrätta Kriminalvårdsföreningen om saken i syfte att förbjuda verkställigheten av tjänstgöringen. Kriminalvårdsföreningen skall när den har fått meddelandet förbjuda att tjänstgöringen inleds eller fortsätts.

När en person som tidigare har dömts till samhällstjänst döms till ett ovillkorligt fängelsestraff som är separat från detta straff, kan domstolen samtidigt förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten inleds eller fortsätts. När domstolen förbjuder verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst skall den bestämma att den återstående delen av samhällstjänsten skall avtjänas som fängelse.

När ett gemensamt ovillkorligt fängelsestraff har dömts ut tillsammans med en tidigare utdömd samhällstjänst i de fall som avses i 7 kap. 6, 7 eller 8 § strafflagen, får verkställigheten av samhällstjänsten inte längre fortgå.

Gällande lydelse

skall avtjänas som fängelse.

Ett beslut genom vilket verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst förbjudits skall iaktas även om det överklagas.

11 a §

Om en dom som avser samhällstjänst har gått i verkställighet fastän den inte har vunnit laga kraft och domen med anledning av ändringssökande ändras till fängelse, skall justitieministeriets fängvårdsavdelning förkorta fängelsestraffet med den tid som motsvarar den som redan har verkställts som samhällstjänst.

En motsvarande förkortning skall göras när domstolen har förbjudit att samhällstjänsten verkställs *eller har dömt ut ett gemensamt fängelsestraff*, men inte har bestämt längden av den del av straffet som skall verkställas som fängelse.

Vid förkortningen iaktas samma förvandringsrelation mellan fängelse och samhällstjänst som användes när *den samhällstjänst som redan har utförts* fastställdes. När förkortningen räknas ut används det förvandlingssätt som är fördelaktigast för den dömden.

12 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

Föreslagen lydelse

Ett beslut genom vilket verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst har förbjudits *och ett beslut om vilket stadgas i 3 mom.* skall iaktas även om det överklagas.

12 §

Avdrag på grund av ett verkställt straff

Om en dom som avser samhällstjänst har gått i verkställighet fastän den inte har vunnit laga kraft och domen med anledning av ändringssökande ändras till fängelse, skall justitieministeriets fängvårdsavdelning *från* fängelsestraffet *dra av* den tid som motsvarar den *del av straffet* som redan har verkställts som samhällstjänst.

Ett motsvarande *avdrag* skall göras när domstolen har förbjudit att samhällstjänsten verkställs, men inte har bestämt längden av den del av straffet som skall verkställas som fängelse, *eller när en del av det gemensamma fängelsestraffet har avtjänats i form av samhällstjänst.*

Fängvårdsavdelningen skall från ett gemensamt samhällstjänststraff dra av den andel som tidigare har utförts i form av samhällstjänst. Från ett gemensamt samhällstjänststraff skall också dras av en tid som motsvarar den del av straffet som har avtjänats som fängelse.

Vid *beräkandet av avdraget* iaktas samma förvandringsrelation mellan fängelse och samhällstjänst som *iaktogs* när *samhällstjänsten* fastställdes. När *avdraget* räknas ut används det förvandlingssätt som är fördelaktigast för den dömden.

13 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991. *Vid tingsrätterna och vattendomstolarna kan lagen också tillämpas på brott som har begåtts före ikraftträdandet.*

I hovrätterna, vattenöverdomstolen och högsta domstolen kan lagen tillämpas vid avgörande av mål som medan lagen har varit i kraft har avgjorts vid en domstol som hör till lagens tillämpningsråde eller som hovrätten behandlar som första instans. Lagens 11 § tillämpas dock i alla brottmål.

Lagen gäller till utgången av 1996, och även därefter skall 11 § och de stadganden som gäller verkställigheten av straffet tillämpas. Likaså tillämpas lagen efter 1996 när mål som har hört till lagens tillämpningsområde behandlas i hovrätt, vattenöverdomstolen eller högsta domstolen.

14 §

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

De förordningar som utfärdats med stöd av 12 § lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90) förblir fortfarande i kraft när nämnda lag upphör att gälla.

När denna lag har trätt i kraft tillämpas inte 13 § 3 mom. lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst.

2.**Lag****om ändring av 2 kap. 1 § strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* 2 kap. 1 § 1 mom. strafflagen, sådant detta lagrum lyder i lag av den 21 januari 1983 (67/83), som följer:

*Gällande lag**Föreslagen lydelse*

2 kap.

Om straffen

1 §

Allmänna straff är fängelse, böter och ordningsbot.

1 §

Allmänna straff är fängelse, *samhällstjänst*, böter och ordningsbot.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

3.

Lag**om ändring av lagen om verkställighet av straff**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 2 kap. 1 a § lagen den 19 december 1889 om verkställighet av straff, sådant detta lagrum lyder i lag av den 19 april 1991 (703/91), ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

Allmänna stadganden om fängelsestraff och om förvandlingsstraff för böter

1 a §

1 a §

Om ett gemensamt samhällstjänststraff döms ut i stället för ett fängelsestraff som har gått i verkställighet och ett fängelsestraff som döms ut för ett annat brott, skall verkställigheten av fängelsestraffet upphöra omedelbart när meddelande om det gemensamma straffet har erhållits.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

4.

Lag**om ändring av 8 § lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel**

I enlighet med riksdagens beslut
 ändras 8 § 3 mom. lagen den 21 december 1973 om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/73), sådant detta lagrum lyder i lag av den 27 mars 1992 (273/92), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

8 §

Enligt denna lag ersätts dessutom sakskada som någon, som dömts till samhällstjänst enligt lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90), medan han utför arbete som hör till samhällstjänsten har orsakat den som har ordnat tjänstgöringsplatsen eller en utomstående. Den som har ordnat tjänstgöringsplatsen skall också ersättas

Enligt denna lag ersätts dessutom sakskada som någon, som dömts till samhällstjänst, medan han utför arbete som hör till samhällstjänsten har orsakat den som har ordnat tjänstgöringsplatsen eller en utomstående. Den som har ordnat tjänstgöringsplatsen skall också ersättas för vad han enligt 3 kap. 1 § 3 mom. skadeståndslagen har blivit skyl-

Gällande lydelse

för vad han enligt 3 kap. 1 § 3 mom. skadeståndslagen (412/74) har blivit skyldig att betala till utomstående för skada som orsakats medan arbete som hör till samhällstjänsten utförs.

Föreslagen lydelse

dig att betala till utomstående för skada som orsakats medan arbete som hör till samhällstjänsten utförs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

5.

Lag

om ändring av 1 § lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § 3 mom. lagen den 30 december 1946 om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter (894/46), sådant detta lagrum lyder i lag av den 14 december 1990 (1106/90), som följer:

Gällande lydelse

1 §

Denna lag tillämpas även på den som i stället för att hållas i anstalt har förordnats till eller placerats i arbete utom anstalt eller som enligt lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90) utför arbete som hör till samhällstjänsten.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas även på den som i stället för att hållas i anstalt har förordnats till eller placerats i arbete utom anstalt eller som utför arbete som hör till samhällstjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.
